

Tulák po hvězdách

J. London / D. Košťák

Premiéra 4. 10. 2024

Tulák po hvězdách

Jack London,
David Košťák

Překlad

Režie

Dramaturgie

Scénografie a kostýmy

Hudba

Pohybová spolupráce

Jan Mrlík

Hana Marvanová

David Košťák a Michal Spratek

Michal Spratek

Jakub Drahorád

Kamila Mottlová

Osoby a obsazení

Darrell Standing

Jakub Koudela

Premiérové uvedení 4. října 2024 v Na Půdě v Jihočeském divadle.

Projekt vznikl v koprodukcí Jihočeského divadla a Divadelního spolku Šprajc.

Délka představení 1 hodina a 15 minut bez přestávky.

Upozorňujeme diváky, že v představení jsou užity kouřové efekty a stroboskop. Dále v inscenaci zaznívají vulgarismy.

Tulák (a) Jack London

Jack London, vlastním jménem John Griffith Chaney, byl americký povídkář a romanopisec. Narodil se v San Franciscu jako nemanželský syn potulného astrologa irského původu W. H. Chaneyho a Flory Wellmanové. Matka se s Chaneyem rozešla a vzala si Jacka Londona, kupce a farmáře, jehož jméno slavný autor následně přijal.

Již v 15 letech pomáhal London živit rodinu. Roznášel noviny, rozvážel led, zametal v hostincích nebo pracoval v konzervárně. V 16 letech si půjčil peníze na plachetnici a přidal se k partě ústřicových pirátů. Obnos, který vydělal však za několik dní utratil v oaklandských výčpech. Později procestoval Spojené státy jako tulák. V době zlaté horečky se vydal na Aljašku. Zde sice nezbohatl, ale své zkušenosti ze severu později uplatnil ve svých povídkách a románech.

Jack London byl nadšeným socialistou. V dubnu 1894 se připojil k dělnické armádě, tj. k desetitisícům nezaměstnaných dělníků, kteří táhli na Washington. Prostředí, v němž vyrůstal a žil, ho nutilo bojovat o přežití často tvrdě a bezohledně.

Stal se i válečným zpravodajem v Rusko-japonské válce. Jako novinář referoval o životních podmínkách a krizích, které také zachytil na celkem 12 000 fotografiích.

Autor již od dětství četl dobrodružnou literaturu, kterou později začal sám psát. Zpočátku neměl úspěch. Jeho díla se zdála příliš drsná a nezvyklá. Postupně se však prosadil nejprve svými povídkami z Aljašky a později i svými romány a stal se uznávaným spisovatelem, ve své době

jedním z nejlépe placených. Přestože měl velké příjmy, měl stále finanční problémy. Kromě toho celý život bojoval s alkoholismem.

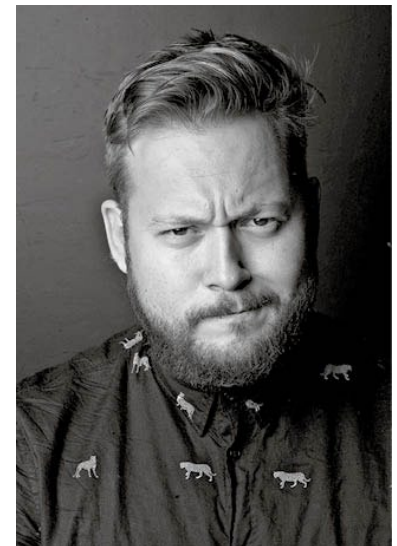
V roce 1916 vystoupil London ze socialistické strany pro nesouhlas s jejím programem. V témže roce zemřel.

Tulák po hvězdách vyšel poprvé v roce 1915. Jack London byl inspirován skutečným příběhem nespravedlivě odsouzeného Eda Morrella, který si vytrpěl pět let samovazby. Londonovi se podařilo docílit obnovení soudního procesu a Morrell byl v lednu 1914 z věznice v San Quentinu propuštěn. Na základě jeho vyprávění autor vytvořil skutečnou báseň o svobodě a utrpení bezmocného jedince. V románu pak ostře obžaloval americkou justici a odhalil barbarsky surové metody vězeňských správců.

David Košťák (*10. června 1991, Praha)

Absolvent oboru teorie a kritika na pražské DAMU. Vedle autorské tvorby překládá anglicko-jazyčné divadelní hry do českého jazyka, je kmenovým dramaturgem Divadla LETÍ a od nové sezóny také uměleckým šéfem Malého divadla v Českých Budějovicích. Ve svých hrách pracuje s výraznou metaforou a prvky magického realismu, které často uvádějí do chodu veškeré dění. Tematicky se zabývá zodpovědností člověka v rovině mezilidských vztahů, ale i za podobu současného světa. Jeho žánrové rozpětí je poměrně pestré. Mezi jeho hrami jsou k nalezení post-dramatické texty, komorní vztahové drama, hry pro mládež i literární adaptace. Do této chvíle se dočkal tří uvedení v zahraničí: *Ptačí žena* (katalánská Sala Beckett), *Lajka* (Rumunsko), *Nad rozlitou mléčnou dráhou* (Itálie). Pravidelně se věnuje i tvorbě scénářů pro imerzivní divadlo. Byl jedním z autorů projektu *Camp Q* uvedeného v rámci Pražského Quadriennale 2019.

David Košťák

Jakub Koudela

(* 23. března 1992, Příbram)

Absolvent magisterského oboru činoherního herectví na DAMU. V roce 2015 nastoupil do angažmá v Městském divadle v Mostě, kde působil dva a půl roku. Po dvou letech na volné noze nastoupil v roce 2019 na částečný úvazek do Jihočeského divadla, kde jej můžete vidět v inscenacích *Hamlet*, *Perplex*, *Společenstvo vlastníků*, *Beckham*. Jakub je také principálem divadelního spolku Šprajc, kde zprodukoval edukativní představení pro studenty *World of Fake*, *Karkulka v síti* nebo úspěšné představení *Pivo*.

Jakub Koudela

Hana Marvanová

(* 1. dubna 1993, Litvínov)

Absolventka magisterského oboru činoherní režie na JAMU. Studium zakončila absolventskou inscenací Gogolových *Hráčů*, která reprezentovala školu na mezinárodním festivale ENCOUNTER 2017. Tato inscenace získala cenu studentské poroty na festivalu Young for Young. Od roku 2016 působila na více než 20 profesionálních a nezávislých českých scénách. Dlouhodobě se věnuje Young adult dramaturgii a adaptacím klasických děl. (*Ropáci* v Divadle rozmanitostí, *Válka s mloky* v Divadle A. Dvořáka v Příbrami, nebo *Macbeth* v Západočeském divadle v Chebu). Od roku 2021 působí jako režisérka a dramaturgyně v Divadle rozmanitostí.

Hana Marvanová

Michal Spratek

(* 15. května 1995, Frýdek-Místek)

Absolvent katedry scénografie na DAMU. Spolupráci s řadou českých divadel navázal už za studií, například s Národním divadlem Brno, pro které vytvořil několik výprav a scénických dekorací v inscenacích režisérky Aminaty Keita, jejímž je stálým spolupracovníkem. (*Nikdo*, *Kavkazský křídový kruh*, *Kočár do Vídně*). Michal Spratek spolupracuje s řadou režisérů napříč republikou. Vytvořil výpravu pro oceněné monodrama *Stěhování duší* režiséra Štěpána Pácla, s režisérem Jiřím Hájkem pro Kladenské divadlo vytvořil inscenaci *Nedotknutelní*. Mimo divadelní tvorbu se také věnuje natáčení a set designu, spolupracoval například na videoklipu Vojty Dyka „DUHO-MO“, slovenského interpreta FVLCRVM „RED LIGHTS“ nebo na spotu pro Amazon ve spolupráci se Seznam brand studiem. V neposlední řadě se také podílel jako set designer na druhé sérii seriálu pro americkou AMC *Interview with the vampire*.

Michal Spratek

Spolek Šprajc

Šprajc je nezávislý divadelní spolek, který roku 2020 založili herci Jakub Koudela, Jiří Kraus a režisérka Hana Marvanová. Prvním společným počinem byla hra současného chorvatského autora Miro Gavrana *Pivo*, která se dočkala téměř padesáti repríz po celé republice a hostování v Holandsku v amsterdamském divadle Badhuitheater. V současné době se Šprajc zaměřuje především na tvorbu edukativních představení pro studenty základních a středních škol. Spolupracuje se současnými českými autory (David Košťák a Patrik Boušek) a společně dávají vzniknout novým textům a představením, které si kladou za cíl oslovit mladou generaci.

Život na samotce

...Nádech a výdech...

Představte si, že byste museli podstatnou část života strávit sami v kobce bez oken o velikosti vaší koupelny. Představte si, že by váš jediný kontakt s okolní realitou po dlouhé roky probíhal úzkou škvírou v masivních ocelových dveřích cely.

Samovazba

Praxe samotek má často charakter začarovaného kruhu. Umístění do izolace totiž zvyšuje pravděpodobnost výskytu chování a psychických stavů, které jsou důvodem dalšího držení v izolaci. Pro sérii symptomů, které se rozvíjejí u lidí na samotkách, psychologové začali používat název SHU syndrom (solitary housing unit). Jedná se o odborné označení vcelku přirozené reakce lidské psychiky na smyslovou deprivaci a totální ztrátu sociálního kontaktu a soukromí. Syndrom se projevuje zvýšenou agresivitou, úzkostmi, paranoiou a halucinacemi. U vězňů, kteří duševními problémy trpěli ještě před nástupem do samovazby (a které personál na samotky často umísťuje, protože si s nimi neví rady), se psychický stav zhoršuje velmi rapidně a často nezvratně.

Návrat do reality

Nejde jenom o důsledky, které se projevují při pobytu na samotce. Skupina vědců ze Stanfordské univerzity vydala zprávu, která shrnuje hlavní zjištění nezávislého šetření s lidmi, kteří se po delším pobytu na samotce pokusili opět začlenit do společnosti. Podle zprávy u všech dlouhodobě izolovaných dochází po nějaké době k neurologickým změnám, které ústí v poškození kognitivních funkcí a dovednosti navazovat normální vztahy. Lidé ztrácejí schopnost koncentrovat se, pamatovat si, orientovat se v prostoru, trpí častými emočními výkyvy. Jak říká jeden z účastníků tohoto šetření: „Je to, jako kdybyste vzali dítě z dětského bazénu a posadili ho do oceánu.“

Svěrací kazajka

Svěrací kazajka je část oděvu tvaru krátkého kabátu či vesty s dlouhými rukávy fixovanými k obvodu těla. V psychiatrii se používá u různých duševních poruch jako jeden z tzv. omezovacích prostředků k zamezení volného pohybu horních končetin a dalších projevů pacienta s cílem předejít poškození jeho samotného, okolí – pro zajištění bezpečnosti a zdraví.

Vynalezena byla v roce 1790 francouzským čalouníkem Guilleretem pro potřeby pařížské nemocnice Bicêtre Hospital. Svěrací kazajky byly používány u některých vězňů jako forma trestu či prostředek mučení.

„Představ si kus silné plachtoviny, asi čtyři a půl stopy dlouhý, s velkými a těžkými mosaznými oky podél obou okrajů. Šířka této plachtoviny je vždycky menší než objem lidského těla, které má obalit. Plachtovina je také nestejně široká, nejširší je ve výši ramen a potom přes boky, nejužší je v pase. Svěrací kazajka se prostře na podlahu. Muž si lehne obličejem k zemi. Okraje svěrací kazajky se stáhnou uprostřed jeho zad co nejtěsněji k sobě. Potom se oky protáhne provaz podobně jako tkanička očky v botě a člověk je zašněrován do plachtoviny.

Zašněroval sis někdy botu příliš těsně a ucítil jsi za půl hodiny v nártu mučivou bolest, způsobenou zabrzděním krevního oběhu? A vzpomínáš si, že po několika minutách takové bolesti jsi prostě nemohl udělat ani krok a musel sis rozvázat tkaničku a uvolnit ji, aby nesvírala? Dobrá. Snaž se tedy představit si, že máš sešněrováno celé tělo, jenže těsněji, cítíš tlak v celém těle, tísní ti srdce, plíce a všechna ostatní životně důležitá ústrojí tak, že se ti zdá, jako bys umíral.“

/Darrell Standing: Tulák po hvězdách

Forma zaniká, hmota nemá paměť

„Pokud by byla pravda, že všechno má své kořeny v mozku, potom bychom nemohli mít vlastní vůli. Veškeré naše myšlení by bylo naprogramováno chemií. Včetně našeho přijetí či nepřijetí vědeckých teorií.“

James Porter Morland

Astrální cestování

Mimotělní zkušenost (z anglického out-of-body experience) je psychologický fenomén osobních zážitků, které typicky zahrnují pocit vznášení se mimo své tělo.

Mimotělní zážitek může být spontánně vyvolán například traumatickým poraněním mozku, smyslovou deprivací, prožitkem blízké smrti, disociačními a psychedelickými drogami, dehydratací nebo blízkým prožitkem smrti. Jednou nebo vícekrát v životě zažije mimotělní zážitek jeden z deseti lidí.

Prožitek blízké smrti

Jedná se o psychologický fenomén osobních zážitků spojených s blížící se smrtí. Obsah a rozsah popisovaných zážitků je široký a individuálně různý, vykazuje však společné schéma, například opuštění vlastního těla, přehrání filmu vlastního života jako návrat do minulosti s detailními vzpomínkami a emocemi, zážitek cesty tunelem k bariéře, bráně, nebo k řece, také setkání s již zemřelými příbuznými.

Záhadné vzpomínky

Psychiatr Jim Tucker za dlouhá léta práce při univerzitě ve Virginii nashromáždil výpovědi 2500 dětí z celého světa, které byly schopny popsat místa a události, o nichž nemohly ve svém věku nic vědět. *„Tyto děti netvrdí, že byly Kleopatrou nebo Juliem Caesarem. Prostě popisují někoho obyčejného, kdo žil a zemřel. A většinou dokonce vědí, jakým způsobem zemřel,“* vysvětlil Tucker s tím, že v 70 procentech případů šlo o nepřírozenou smrt. Jedno dítě tvrdilo, že bylo v minulém životě zastřeleno, jiné děti uvedly, že spáchaly sebevraždu nebo je někdo zavraždil.

„Ve většině vyšetřovaných případů jsme byli schopni ověřit, že osoba popisovaná dítětem skutečně existovala a popsáním způsobem také zemřela,“ uvedl Tucker. Děti vzpomínající na minulé životy se podle něj nikterak neliší od svých vrstevníků, psychologické testy u nich proká-

zaly jen o něco vyšší inteligenci. Vzpomínky u nich bývají nejživější mezi 2. a 4. rokem života, okolo šestého roku se pak zcela vytrácejí. Jim Tucker přitom patřil k vědcům, kteří na otázky kolem posmrtného života pohlíželi více než skepticky. Jak výzkum ovlivnil jeho vlastní světonázor? *„Určitě začínám být víc a víc přesvědčen, že existuje i něco jiného než hmotná realita. Podle mě je docela možné, že pokud nás naše duše přežijí, každý neprožije stejnou zkušenost. Posmrtný život může být stejně variabilní jako celý tento svět,“* nastínil svou teorii psychiatr.

Útržky z životů minulých

Pozor! Text obsahuje nápovědy a spoilery.

Souboj

Souboj nebo duel je dobrovolné střetnutí dvou osob se zbraněmi, které se řídí pravidly a má odčinit předchozí urážku. Pro satisfakci nebylo důležité, kdo v souboji zvítězí. Výzvou k souboji („hrozenou rukavicí“) uražený prokázal, že si své cti cení víc než života a tím se urážky zbavil. Souboje patřily ke starému kodexu cti bojovníků a šlechty. Křesťanská církev souboje od roku 1215 zakazovala a klasifikovala jako vraždu.

Francouzská škola šermu

Dlouhý rapír je nahrazen kratším a lehčím francouzským kordíkem. Vzhledem k lehkosti zbraně se také kompletně mění struktura kroků a postojů francouzského šermu a pohyb šermířů se pak blíží formě tance.

Na počátku 18. století se francouzský šerm rozšiřuje do celé Evropy spolu s kulturou kavalírů. Postupně se také v šermířských školách začalo využívat ochranných masek.

Svatí posledních dní

Církev Ježíše Krista založil Joseph Smith a jeho nejbližší spolupracovníci v dubnu 1830 ve státě New York v USA a do pár let měla více než 15 000 členů.

Po Smithově smrti došlo v církevní komunitě ke sporům o nástupnictví. Většina následovala tehdejšího presidenta Kvora Dvanácti apoštolů Brigham Younga, který následně vedl exodus na neobydlený západ do oblasti Skalistých hor. Svatí, jak sami sebe nazývali, založili v údolí Solného jezera město Salt Lake City a postupně kolonizovali oblast dnešních států Utah, Idaho, Oregon, Kalifornie, Arizona či Nevada. Young je díky tomu někdy nazýván „mormonským Mojžíšem“. V roce 1850 se stal Utah součástí Spojencích států amerických a Young se stal jeho guvernérem. Oblast řídil jako teokracii, církevní doktríny hrály před americkými zákony prim. Veřejné přijetí polygamie vedlo k rozepři se samotným prezidentem Jamesem Buchananem. Během 50. let 19. století napětí mezi Svatými a vládou vygradovalo v Utažskou válku, která proběhla v letech 1857–1858.

Masakr v Mountain Meadows

V září 1857 vyvstal konflikt mezi několika Svatými a členy emigrantské výpravy s krytými vozy, kteří projížděli Utahem. Několik Svatých posledních dnů uskutečnilo masakr asi 120 emigrantů, kteří putovali do Kalifornie.

Dynastie Korjo

Korjo bylo středověké království a současně korejská královská dynastie, kterou v roce 918 založil král Tchädžo. Korejskému poloostrovu vládla až do roku 1392. Na konci 13. století bylo království kvůli náporům Mongolů a jejich dynastie Jüan již značně oslabené. Přestože se v polovině 14. století podařilo králi Kongminovi své království zpod nadvlády Mongolů vyprostit, v roce 1392 dynastii svrhla vzpoura a moc přebrala dynastie Čoson.

Čong Mong-džu (정몽주)

Ministr a učenec žil v letech 1337–1392. Byl oddaným sluhou posledním králům odchozí dynastie Korjo. Byl obratným diplomatem, ale nejvíce ho proslavilo jako básnické umění a oddanost k zanikajícímu království. Jeho nejznámější básní je Tanšimga, báseň o věrnosti.

이몸이 죽고 죽어 (I momi čukko čugo)
일백번 고쳐 죽어 (ilbäk-bon kočho čugo)
백골이 진토 되어 (päkkori čintho dweo)
넋이라도 있고 없고 (nokširado ikko opko)
임 향한 일편 단심 (im hjanghan ilphjon tanšim)
기실 수 있으랴 (kašil su issürja)

I kdyby zemřel jsem,
duši stokrát vypustil
a z mých bílých kostí
pouze prach tu po mně zůstal,
zda mé srdce Tobě věrné, pane,
mohl by někdo proměnit?

Program připravili

David Šrot, Darjan Hardi (grafický design a zpracování) / **Petr Zikmund** (fotografie z inscenace) / **Hana Marvanová a Jakub Koudela** (texty) / **Natálie Ponec** (technická redakce) / **Typodesign** (tisk)

Program vydalo v roce 2024 Jihočeské divadlo České Budějovice,
ředitelka: **MgA. Martina Schlegelová, Ph.D.**
umělecká šéfkyně činohry: **MgA. Olga Šubrtová**

Jihočeské divadlo / ulice Dr. Stejskala 19, 370 47 České Budějovice
+420 386 356 925, info@jihoceskedivadlo.cz, pokladna@jihoceskedivadlo.cz
www.jihoceskedivadlo.cz, www.otacivehlediste.cz

Nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s., Krátkého 143/1, Praha 9.

Zřizovatelem je Statutární město České Budějovice

Poskytovatelé grantů

Hlavní partneři Jihočeského divadla

Partneři

Nadační fond Jihočeského divadla

TERNO

Mediální partner

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2 ● 2 ●
EVROPSKÉ HLAVNÍ MĚSTO KULTURY

Správní rada Nadačního fondu Jihočeského divadla

Ing. Milan Šlachta / předseda Správní rady NFJD
Ing. Tomáš Burian / **Ing. Jana Dvořáková, Ph.D., MBA**
Ing. Ivo Geršl / **prof. RNDr. Libor Grubhoffer, CSc.**
Ing. Miloslav Kamiš / **Petr Kozojed** / **Ing. Jan Kubeš**
Mgr. Barbora Schelová Ph.D., MBA
Mgr. Jiří Šesták, Ph.D. / **Ing. Milan Teplý** / **Mgr. Jan Vodička**

Dále děkujeme partnerům Nadačního fondu Jihočeského divadla i všem mecenášům, kteří si přejí zůstat anonymní.